

**BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIGA FORTEPIANO CHALISHNI
O'RGATISHDA INTERAKTIV VA INNOVATSION USULLARNING AHAMIYATI**

Alimova Bibigul Niyetbay qizi

Qaraqalpaqstan Respublikasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21385269>

Annotatsiya. Ushbu maqolada musiqa ta'limi tizimida, xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilariga fortepiano chalishni o'rgatishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv usullardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Yosh musiqachilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, musiqiy eshitish qobiliyati va ritm tuyg'usini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada dars jarayonini qiziqarli tashkil etish va o'quvchilarning fortepiano chalishga bo'lgan qiziqishini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Musiqa ta'limi, fortepiano, interaktiv usullar, innovatsion pedagogika, boshlang'ich sinf, musiqiy qobiliyat, ritm tuyg'usi, ijodiy tafakkur.

Annotation. This article highlights the importance of using modern pedagogical technologies and interactive methods in music education, particularly in teaching piano playing to primary school students. The role of innovative approaches in developing the creative abilities of young musicians, shaping musical hearing, and a sense of rhythm is analyzed. Additionally, the article provides practical recommendations on organizing engaging lessons and increasing students' interest in playing the piano.

Keywords : Music education, piano, interactive methods, innovative pedagogy, primary school, musical ability, sense of rhythm, creative thinking.

Аннотация. В данной статье подчеркивается важность использования современных педагогических технологий и интерактивных методов в системе музыкального образования, в частности, при обучении игре на фортепиано учеников начальной школы. Анализируется роль инновационных подходов в развитии творческих способностей юных музыкантов, формировании музыкального слуха и чувства ритма. В статье также приводятся практические рекомендации по организации учебного процесса в интересной форме и повышению интереса учащихся к игре на фортепиано.

Ключевые слова: Музыкальное образование, фортепиано, интерактивные методы, инновационная педагогика, начальная школа, музыкальные способности, чувство ритма, творческое мышление.

Insoniyat madaniyati va ma'naviyati rivojida musiqa san'ati azaldan alohida o'rin tutib kelgan. Yosh avlodni estetik ruhda tarbiyalash, ularning ichki dunyosini boyitish va ijodiy tafakkurini o'stirishda musiqa ta'limining roli beqiyosdir.

Musiqa cholg'ulari orasida o'zining boy tembri, keng diapazoni va ko'p ovozlilik (polifoniya) imkoniyatlari bilan ajralib turadigan fortepiano cholg'usi asrlar davomida musiqiy ta'limning asosi bo'lib xizmat qilib kelmoqda.

Fortepiano darslari nafaqat texnik ko‘nikmalarni shakllantiradi, balki o‘quvchining aqliy salohiyati, diqqatni jamlash qobiliyati, xotirasi va nozik motorikasini ham har tomonlama rivojlantiradi.

Biroq, bugungi jadal rivojlanayotgan axborot texnologiyalari va raqamli media davrida yosh avlodning qiziqishlari, diqqat-e’tiborni jalb qilish usullari tubdan o‘zgardi. An’anaviy dars berish uslublari, ya’ni qat’iy mexanik mashqlar va bir xillikka asoslangan yondashuvlar ko‘pincha zamonaviy o‘quvchilarning zerikishiga va darslarga bo‘lgan qiziqishining pasayishiga olib kelmoqda. Bu esa fortepiano ta’limi tizimini tubdan isloh qilishni, dars jarayoniga yangicha yondashuvlarni olib kirishni taqozo etadi.

Hozirgi kunda musiqa ta’limi sohasidagi pedagog-olimlarning eng muhim vazifalaridan biri — fortepiano darslarining samaradorligini oshirish va o‘quvchilar darsga qiziqib kirishishlarini ta’minlashdir. Ushbu muammoni hal etishda interaktiv pedagogik texnologiyalar, innovatsion o‘yin metodlari va zamonaviy multimedia vositalaridan unumli foydalanish yuqori samara beradi. Fortepiano o‘rgatish jarayonini interaktiv shaklda tashkil etish o‘quvchiga faqatgina "bajaruvchi" emas, balki musiqiy jarayonning faol ijodiy ishtirokchisiga aylanish imkonini beradi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga fortepiano chalishni o‘rgatishda zamonaviy va interaktiv metodlarning ahamiyatini tahlil qilish hamda dars samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Shuningdek, dars jarayonida nazariya va amaliyotni o‘yin texnologiyalari orqali bog‘lash, yosh musiqachilarda musiqiy eshitish, ritm tuyg‘usi hamda sahna madaniyatini shakllantirishning innovatsion yo‘llari tadqiq etiladi.

Fortepiano ijrochiligi ta’limi uzoq yillik shakllangan an’analarga ega. Biroq, bugungi kun pedagogikasida faqatgina an’anaviy avtoritar (o‘qituvchining ko‘rsatmalarini so‘zsiz bajarish) va repetitsion (mexanik takrorlash) uslublarga tayanib qolish kutilgan samarani bermayapti. Yosh o‘quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, ta’lim jarayoniga shaxsga yo‘naltirilgan (humanistik) yondashuvni olib kirish lozim. An’anaviy usulda o‘quvchi ko‘pincha passiv tinglovchi va ijrochi rolda bo‘ladi. Zamonaviy interaktiv yondashuvda esa u jarayonning teng huquqli ishtirokchisiga aylanadi. Quyidagi jadvalda ushbu ikki yondashuvning asosiy farqlari qiyosiy tahlil qilingan:

Mezonlar	An’anaviy yondashuv	Zamonaviy (Interaktiv) yondashuv
Dars formati	Bir xillik, qat’iy dastur asosida ishlash	Kreativ, moslashuvchan va qiziqarli darslar
O‘quvchining roli	Ko‘rsatmalarni mexanik takrorlash	Ijodiy erkinlik, musiqani his qilish va talqin qilish
Asosiy maqsad	Texnik mukammallikka tezroq erishish	Musiqaga muhabbat uyg‘otish va musiqiylikni shakllantirish

Mezonlar	An'anaviy yondashuv	Zamonaviy (Interaktiv) yondashuv
Texnologiyalar	Faqat mexanik cholg'u va nota kitobi	Raqamli vositalar, musiqiy o'yinlar, audio-video materiallar

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining (6-9 yosh) asosiy yetakchi faoliyati o'yindan iborat ekanligini inobatga olsak, darslarni o'yin elementlari bilan boyitish fortepiano darslarining samaradorligini ikki barobarga oshiradi.

Musiqiy o'yinlar orqali o'quvchilarda quyidagi ko'nikmalarni oson shakllantirish mumkin:

- **Ritm tuyg'usini rivojlantirish (Metroritm):** Shunchaki metronom ostida chalish bolani tez zeriktiradi. Buning o'rniga "Ritmik aks-sado" o'yinidan foydalanish mumkin. O'qituvchi ma'lum bir ritmik chizgini qarsak chalib ko'rsatadi, o'quvchi esa uni takrorlaydi yoki fortepianoning bitta klaviaturasida chalib beradi.

- **Nota savodini o'yin orqali o'rganish:** "Nota uychalari" yoki rangli kartochkalar yordamida notalarning klaviaturadagi o'rnini topish o'yini bolada vizual xotirani kuchaytiradi. Har bir notaga ma'lum bir obraz (masalan, *Do* – do'mboq ayiqcha, *Re* – chaqqon tulkicha) biriktirilsa, bola notalarni zerikarli belgilar sifatida emas, jonli qahramonlar sifatida qabul qiladi.

- **Applikatura (barmoqlar tartibi) ustida ishlash:** Qo'l apparatini to'g'ri qo'yish va barmoqlar harakatini faollashtirish uchun turli gimnastika mashqlaridan (masalan, "Yomg'ir tomchilari", "Kapalak parvozi") foydalaniladi. Bu jismoniy zo'riqish (zajim)larning oldini oladi.

Zamonaviy darslarni planshetlar, maxsus musiqiy ilovalar va elektron pianinolarsiz tasavvur etish qiyin. Garchi akustik fortepianoning o'rnini hech narsa bosa olmasa-da, yordamchi vosita sifatida texnologiyalardan foydalanish darsga yangicha ruh olib kiradi:

1. **Musiqiy ilovalar (Apps):** Notalarni tezda tanish, eshitish qobiliyatini (solfejio) mashq qildirish uchun mo'ljallangan interaktiv dasturlar (masalan, *Simply Piano*, *Yousician* yoki nota tanish o'yinlari) darsdan tashqari uy vazifalarini ham qiziqarli qiladi.

2. **Audio va video materiallar bilan ishlash:** O'quvchiga o'zi o'rganayotgan asarni dunyoga mashhur pianinotchilar ijrosida tinglatish, ijro jarayonini videoga olib, birgalikda tahlil qilish bolada o'z-o'zini nazorat qilish va tahliliy fikrlashni rivojlantiradi.

Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, fortepiano darsida dastlabki 10-15 daqiqa davomida yangi mavzu va texnik mashqlar (gammalar, etudlar) ustida qizg'in ishlengandan so'ng, bolaning diqqati pasaya boshlaydi. Aynan shu pallada dars metodini o'zgartirish, ya'ni interaktiv o'yinga yoki musiqiy topishmoqlarga o'tish lozim.

Albatta dars samaradorligini oshirish uchun quyidagi bosqichma-bosqich tizimni joriy etish tavsiya etiladi:

- **Darsning kirish qismi (5 daqiqa):** Qo'l chigallovchi qiziqarli gimnastika yoki ritmik mashqlar.

- **Asosiy qism (20-25 daqiqa):** Yangi asar ustida ishlash, matnni o'qish, applikatura va dinamik belgilarga e'tibor qaratish (interaktiv tahlil bilan).

• **Yakuniy qism (10 daqiqa):** Erkin improvizatsiya, sevimli musiqasini eshitib chalishga urinish yoki musiqiy viktorina.

Bunday tuzilmaviy yondashuv o'quvchining charchab qolishini oldini oladi va dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, fortepiano ta'limida an'anaviy pedagogika durdonalari va zamonaviy interaktiv texnologiyalarning o'zaro uyg'unligi yosh musiqachilarni tayyorlash sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Bu yondashuv har bir bolaning ijodiy salohiyatini erta kashf etish va ularni har tomonlama barkamol shaxs qilib tarbiyalash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Yo'ldosheva, S.** *Musiqqa o'qitish metodikasi va maktab repertuari.* — Toshkent: "O'qituvchi", 2012.
2. **Nurmatova, G.** *Fortepiano o'rgatish metodikasi (O'quv qo'llanma).* — Toshkent: "Musiqqa" nashriyoti, 2018.
3. **Rahimova, Sh.** *Boshlang'ich musiqqa ta'limida innovatsion va pedagogik texnologiyalar.* — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
4. **Madaminova, M.** *Fortepiano sinfida o'quvchilar bilan ishlashning zamonaviy usullari. // Musiqqa ta'limi jurnali, №3, 2023-yil.* — 45-50-b.
5. **Нейгауз, Г. Г.** *Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога.* — Москва: "Музыка", 2016.